

Jan Amos Komenský a jeho působení na jihovýchodní Moravě

Lucie Daněčková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie DANĚČKOVÁ**
Osobní číslo: **H118048**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **J.A.Komenský a jeho působení na jihovýchodní Moravě**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etikety a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na životopis J.A. Komenského
- na historii a život v oblasti jihovýchodní Moravy, kde Komenský působil
- na bádání po muzeích v Komni, Nivnici, Uherském Brodě, Strážnici

Součástí práce bude empirické šetření a historicko-srovnávací průzkum, eventuelně realizovaný kvantitativní výzkum, zaměřený na děti mladšího školního věku, zaměřený na zjištění vztahu k J. A. Komenském.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Čapková, D. Myslitelsko výchovatelství odkaz J. A. Komenského. Praha: Academia, 1987.

Kádner, O. Dějiny pedagogiky. Praha 1924.

Komenský, J., A. O sobě. Praha: Odeon, 1987.

Kratochvíl, M. Život Jana Amose. Praha: Československý spisovatel, 1984.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Jůzlová

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

V Brně
13.2014

.....
LUCIE JAMĚČKOVÁ
.....
Jméno, příjmení studenta

.....
Lucie Jaměčková
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je posoudit jak rozsáhlé jsou vědomosti žáků pátých a osmých tříd o životě a díle Jana Amose Komenského. Teoretická část je zaměřena na analýzu archiválií o životě a díle Jana Amose, na jeho putování po městech jihovýchodní Moravy a na osobnosti, které nějakým způsobem ovlivnily jak jeho život, tak i tvorbu. Praktická část je prezentována výzkumem, který je zaměřen na ověření informací a názorů žáků pátých a osmých tříd základní školy na J. A. Komenského. Těmito poznatky chci potvrdit význam odkazu tohoto myslitele, jehož díla jsou uznávána po celém světě.

Klíčová slova: Jan Amos Komenský, archiválie života, komeniologie, Jihovýchodní Morava, pedagogika.

ABSTRACT

The aim of this Bachelor work is to assess how extensive are knowledges of students of fifth and eighth classes of primary school about life and work of J. A. Comenius. The theoretical part focuses on the analysis of archival materials about the life and work of Jan Amos, on his journey through the cities South Moravia and the personalities that somehow influenced both his life and work. The practical part is presented by the research, which focuses on the verification of the informations and opinions of pupils about J. A. Comenius. With these findings I would like to confirm the importance of legacy of this thinker whose works are recognized worldwide.

Keywords: Jan Amos Comenius, archival of life, Comeniology, South Moravia, pedagogy.

Poděkování

Mé poděkování patří paní PhDr. Haně Jůzlové za pomoc a rady, které mi při zpracování mé bakalářské práce poskytla. Dále děkuji panu řediteli, učitelům a dětem Základní školy Marie Kudeřikové ve Strážnici za možnost vyplnění dotazníků. Paní ředitelce mateřské školky ve Strážnici za umožnění vykonání praxe a především celé mé rodině za velkou trpělivost, emocionální podporu a pomoc během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Lucie Daněčková

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 OBDOBÍ RENESANCE A 17. STOLETÍ.....	11
1.1 RENESANCE.....	11
1.2 TŘICETILETÁ VÁLKA	12
1.3 ŽIVOT A DÍLO J. A. KOMENSKÉHO.....	13
2 JIHOVÝCHODNÍ MORAVA.....	16
2.1 KOMŇA	16
2.2 NIVNICE	16
2.3 UHERSKÝ BROD	17
2.4 STRÁŽNICE V DOBÁCH ŽIVOTA J. A. KOMENSKÉHO	17
2.5 PŘEROV ZAVRŠENÍ MORAVSKÉHO MLÁDÍ KOMENSKÉHO.....	18
3 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI V ŽIVOTĚ J. A. KOMENSKÉHO.....	20
3.1 JAN BLAHOSLAV	20
3.2 KAREL STARŠÍ ZE ŽEROTÍNA.....	21
3.3 MIKULÁŠ DRABÍK	21
3.4 MANŽELKY A DĚTI J. A. KOMENSKÉHO.....	22
3.5 PETR FIGULUS A SYN KOMENSKÉHO DANIEL	25
3.6 PAMÁTNÁ MÍSTA A MUZEA J. A. KOMENSKÉHO	25
3.7 KOMENIOLOGOVÉ O OSOBNOSTI J. A. KOMENSKÉHO	26
3.8 DŮLEŽITÉ MEZNÍKY V ŽIVOTĚ J. A. KOMENSKÉHO	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 METODOLOGIE.....	33
4.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM VLASTNOSTI ODKAZU J. A. KOMENSKÉHO	33
4.2 CÍL VÝZKUMU	33
4.3 DEFINICE ZKOUMANÉHO PROBLÉMU	34
4.4 METODA VÝZKUMU.....	34
4.5 VÝZKUMNÝ VZOREK	35
4.6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	36
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	55
SEZNAM GRAFŮ	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Řekneme-li, že Jan Amos Komenský patřil k největším vzdělancům své doby jaký kdy žil, bude to asi málo kdo popírat. Přestože jeho knihy a spisy spatřily světlo světa už před více než třemi sty padesáti lety, je dodnes považován za jednoho z největších velikánů na světě.

Jeho život ale nebyl klidný, spokojený, plný míru a lásky. Ba naopak. Neustále musel ve svém životě s něčím bojovat. Bojoval proti válce, bojoval za vzdělanou Evropu, bojoval za naši zemi a náš jazyk a musel bojovat také s nepochopením. Jeho výjimečná metoda výuky nebyla a myslím, že mohu s jistotou říci, že ani nebude překonána. Ačkoliv byl Jan Amos našinec, plod naší země, jeho metody se využívají spíše v cizině. Domnívám se, že u nás se povědomí o Komenském bohužel pomalu vytrácí a dochází k ignoraci myšlenek a jeho odkazu. Nelehká doba, ve které Jan Amos Komenský žil, svými tragickými událostmi velmi ovlivnila jeho vědeckou a společenskou úlohu, ale především jeho osobní osud. Předčasné osiření v dětství, stěhování ke své tetě, vypálení a zničení svého majetku, odchod kvůli studiím do ciziny, třicetiletá válka, útěk do exilu, odloučení od rodiny a svých dětí. Bojování v cizích zemích ve švédských, anglických i uherských, v nichž byl uctíván jako reformátor školství, za zbídačený národ a zemi, kterou tak miloval. Významným mezníkem v jeho životě byla i bitva na Bílé hoře a také období katolické protireformace, nazývané také „dobou temna“.

Jan Amos Komenský nenapsal soustavnou autobiografii, ale i tak o sobě prozradil a zanechal velmi mnoho. Ke konci svého života se charakterizoval jako „muž touhy“. A tímto výrokem popsal svou pracovitost, odhodlanost, nadlidskost, inteligenci a hnací sílu pro „lepší zítřky“. Téma o Janu Amosy Komenském jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila hned z několika důvodů. Krátce pobýval ve Strážnici, kde žiji i já, takže jeho jméno mě provázelo již od útlého věku, ale především pro jeho nesmírně rozsáhlé a myšlenkově sugestivní bohatství. Cílem teoretické části mé bakalářské práce je poukázat z části na to, co vše Jan Amos dokázal, kdo a kým byl a jaké cenné odkazy nám zanechal. Probádám tu část života, kterou strávil ve Strážnici, ale také jeho dětství a životní období, které trávil po místech jihovýchodní Moravy. Dalším z cílů je zmapování archiválií, kronik, muzeí, měst a míst, které souvisí s jeho putováním. Dále přiblížím vliv významných osobností v životě tohoto myslitele, vliv jeho přátel, nepřátel, mecenášů i ochránců, kteří ho během jeho života podporovali a utvářeli jeho přístupy k životu a sociální citění. Cílem mé bakalářské

práce je nalézt a zhodnotit podněty, které přispěly k formování této osobnosti. Teoretická část je zpracována metodou analýzy odborné literatury. Zvolené téma se snažím pojmut a interpretovat srozumitelně a prezentovat alespoň dílčím způsobem obraz osobnosti Jana Amose Komenského. Praktická část je zpracována formou kvalitativního výzkumu s metodou standardizovaného dotazníku. Dotazníky byly předloženy žákům pátých a osmých tříd základní škola Marie Kudeříkové ve Strážnici. Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit a posoudit, jaké znalosti mají děti pátých a osmých tříd o životě a díle Jana Amose Komenského. Zda se o Komenském dozvěděli od členů rodiny nebo první informace získaly až na základní škole.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBDOBÍ RENESANCE A 17. STOLETÍ

Pojem renesance jako mezníku ve vývoji evropského ducha ve své slavné knize *Die Kultur der Renaissance in Italien* (Kultura renesance v Itálii), definoval švýcarský historik Jakob Burckhardt. Obsah renesance v ní shrnul do slov „objevení světa a člověka“. (Lehár, Stich, Holý, 1998). Období 17. století se vyznačovalo hlubokými proměnami jak ekonomickými, politickými, kulturními, tak především sociálními. Rozmáhaly se výrobní síly, což vedlo ke změnám jak v Evropě, tak i ve zbytku světa. V hojném počtu docházelo také k revolucím. Po úspěšné buržoazní revoluci v Holandsku v 17. století se další revoluce konala roku 1775 v Americe. Poté se odehrála Velká francouzská revoluce v roce 1789, která byla signálem k revolučnímu hnutí, které postupně procházelo celou Evropou. V této době se zrodil demokratický ideál, který je sice ještě omezen, ale stal se trvalým znakem nové kultury.

1.1 Renesance

Renesance je období hnutí v duševním, tak i v kulturním, výrobním, uměleckém i sociálním životě. Vyznačující se individualismem, návratem k antice, zesvětštění, antropocentrismem, kdy se člověk oprostil od středověkých názorů a forem a klade důraz na lidský rozum, na víru v sebe samého. Za její kolébku je považováno město Florencie v Itálii. Inovace a nové styly se objevují jak v zemědělské a živočišné výrobě, tak i v řemeslné výrobě, kdy se zdokonalovaly nástroje. Přechází se k velkovýrobě a vznikají manufaktury, slovo odvozené z latinského „manus“ - ruka a „factura“ - práce, ze spojení jasně vyplývá, že šlo o ruční práce a řemeslnou techniku. Byly uskutečňovány zámořské plavby a objevy. Převrat v architektuře, kdy se staví paláce a zámky v reprezentativním stylu se schodišti, kopulemi a klenbami. V duchovní sféře, kdy se přecházelo od teocentrismu k nárokům na nezávislost a poznání. V literatuře, kdy své myšlenky vyjadřovali umělci básnickou formou. Literatura byla plná živelnosti, veselí, drsného cynismu, satiry, ale i smutku. Přestalo se opovrhovat umělci a umění se soustřeďovalo do měst a paláců a nejen do kostelů. Milovali ho šlechtici a bohatí měšťané, kteří toužili po kráse. V téhle době vznikají nejvýznamnější světová díla, zmínkou *Primavera* od Botticeliho, *da Vinciho Mona Lisa* nebo freska *Poslední večeře* (Charvát, 1967).

1.2 Třicetiletá válka

Doba temna, evropský konflikt, k jehož vypuknutí dochází roku 1618 z důvodu sporu mezi církvemi, a také z důvodu politické nadvlády v Evropě. V českých zemích byla válka započata revolucí mezi protestanty a panovníkem. Za vlády císaře Rudolfa II. byly totiž vydány Rudolfovy Majestáty, které stvrzovaly náboženskou svobodu pro české stavy, a které byly neustále porušovány Habsburskou monarchií. Potlačovaly se práva protestantů, docházelo k zavírání kostelů a odebírání vysokých funkcí šlechtě, která protestovala. Lid se bouřil a 23. května jejich hněv propukl v podobě pražské defenestrace, která zahájila české povstání proti Habsburkům. Kdy šlechta a lid omezován rostoucí nadvládou, vtrhl na pražský hrad, kde pracoval hrabě Vilém Slavata a hrabě Jaroslav z Martinic i s písařem Fabriciem. Ti na vlastní kůži okusili nefalšované vyhození z okna. Jako zázrakem vyvázli bez závažnějších zranění. Habsburkové budují armádu. Boj stíhá boj a panovník střídá panovníka. Nejvíce trpěly Čechy a Morava průtahem vojsk, kdy neustále přecházely Švédské i císařské armády. Braly s sebou vše, co měl lid k obživě. Vypalovaly, drancovaly a vraždily. V českých zemích ubylo více jak jedna třetina obyvatel. V té době působil Jan Amos ve Fulneku, i tam císařští Španělé zpustošili město a bratrskou školu. Knihovna Komenského byla na náměstí veřejně spálena i s jeho rukopisy a on se skrývá na místech naší země a nepřestává věřit v porážku Habsburků. Po bitvě na Bílé hoře, která netrvala dlouho, zato však měla fatální následky, převléká Lichtnštejn politický dres, jak bychom řekli dnes, předsedá soudu a vystupuje jako ten, kdo personifikuje porážku stavovského povstání a potrestá účastníky. V únoru, dvacátý den v tomto měsíci, bylo zatčeno 48 účastníků a 27 z nich nechali popravit. „*I když nemáme přesné počty lidí, kteří byli donuceni po Bílé hoře odejít do exilu, šlo o tisíce*“ (Čornej, 2001). Nekatolickým stavům bylo nařízeno se buď vystěhovat do šesti měsíců ze země, nebo přestoupit na katolictví. Janu Amosu Komenskému bylo jako jednomu z mála nabídnuto aby se podrobil a zůstal, ten samozřejmě odmítá a se svou rodinou a mnoha dalšími se z něj stává exulant, který opouští svou vlast a odchází do Lešna. Po dlouhých a mučivých letech naší zemi konečně svítá naděje, když 24. října 1648 přišla do Prahy zpráva o vyjednaném míru ve Vestfáliích. A tak tam kde válka počala, byla také ukončena. Jan Amos Komenský však tento mír vnímal jako kompromis pro reálné politiky, kteří potřebovali ukončit Evropu oslabující a všeničící válku. Byla to tragédie, protože tím exulantům uzavřeli cestu domů (Lehár, 1998).

1.3 Život a dílo J. A. Komenského

Pokud se objevení Ameriky pokládalo za mezník novověku, mohlo by se narození Jana Amose Komenského o sto let později nazvat jako mezník v oboru výchovy a vzdělávání (Čapek, 1974). O místě jeho narození se vedou spory již řadu let. V muzeu v Uherském Brodě byla před několika lety ve Švýcarsku zakoupena Mühlerova mapa Moravy, vydána mezi lety 1716–1720, což bylo asi padesát let po úmrtí Komenského, kde je jako jeho rodiště uvedena Komňa. Mluví se však také o Nivnici a to proto, že se tak Jan Amos dvaadvacetkrát podepsal. Mapa je jedním ze zajímavých dokladů toho, jak si rodiště vysvětloval tenhle kartograf. S největší pravděpodobností se ale narodil v nivnickém mlýně a to 28. března 1592 otci Martinovi Segeši, což byl významný člen jednoty bratrské a matce Anně, jako jejich jediný syn (Kumpera 2004). Narodil se na Moravě, kterou miloval, i když zde prožíval velmi kruté časy, přesto ji považoval za svoje rodiště. *„Milé matce mé vlasti, zemi moravské, jeden z věrných synů jejich“* (Clamones Eliae, 1665).

Do svého dvanáctého roku života bydlel Jan v Uherském Brodě, kde sídlil i sbor jednoty bratrské. *„Komenský brzy pozbyl oba rodiče a s následky války se setkal již v souvislosti s Bočkajovým protihabsburským ozbrojeným povstáním, když pobýval jako sirotek u své tety Zuzany Nohálové ve Strážnici“* (Jůzl, 2010, s. 127). Ve dvanácti letech se z něj stává sirotek a do péče si jej bere jeho teta Zuzana Nohálová s manželem Martinem ze Strážnice. Nohálovi měli dům v nynější Skalické ulici, kde je dnes umístěna pamětní deska. Zde Jan Amos Komenský navštěvuje bratrskou školu, která se však nevyznačovala přílišnou kvalitou a možná právě to byl podnět pro pedagogické poslání a zasvěcení života vzdělávání a výchově. Zde se také setkává s Mikulášem Drábíkem, vizionářem, duchovním a především celoživotním přítelem, jehož kouzlu tak často podléhal (Komenský, 1988).

Ani město Strážnice se nevyhnulo nájezdům uherských vojsk, pod vedením Štěpána Bočkaje, která byla drancována a 5. května 1605 i vypálena. Popelem lehl i majetek Nohálových a tak se Jan vrací do Nivnice ke svým poručíkům, jimiž se stali Kozák a Urban Mravencův (Kumpera, 2004).

„Vyšší vzdělání získal až na latinské škole v Přerově, kam vstoupil v šestnácti letech (1608 – 1611). Pro své mimořádné nadání, pílí a povahu si vysloužil za jménem na přízvisko

Amos (láskyplný, miláček) a byl vyslán k dalšímu studiu na kalvínsky orientované univerzity do Německa“. (Jůzl, 2010, s. 128)

Roku 1614 dostudoval na univerzitě v Heidelbergu, kde své studium ukončil teologickou disputací a se získáním vzácného rukopisu Koperníkova díla „*O oběžích nebeských sfér*“ se pěšky vrací přes Norinberk a Prahu až na rodnou Moravu. V Žeravicích na jižní Moravě v okrese Hodonín je vysvěcen na kněze a v Přerově na bratrské škole se stává představeným.

Nastává dlouhá doba temna v podobě třicetileté války. Jana Amose Komenského stíhá tragédie za tragédií, opět přichází o svůj majetek, knihovnu i s rukopisy, ale především o svou milovanou ženu Mandalenu Vizovskou a své dva syny. Útočiště nachází na panství u Karla staršího ze Žerotína. Útěcha a překonání své psychické krize přichází v podobě jeho druhé ženy Doroty Cyrillové, kterou vezme za svou 3. září 1624. Když císařský patent vypovídá evangelické duchovní z Čech a z celé naší země, odchází Jan Amos spolu s dalšími do polského Lešna, kde dohromady stráví asi 19 let a polské Lešno se stává jeho druhým domovem.

Již během studií započala plodná doba jeho tvorby. *Divadlo veškerenstva věcí*, encyklopedie, k jejichž vytvoření a vydání sbíral potřebné materiály, neboť nebyl spokojen se stavem vědy u nás. *Retuňk proti Antikristu*, v tomto spise jde o ostrou kritiku zaměřující se na výpady katolíků proti nekatolíkům. Ani po pobělohorské bitvě Komenského tvorba neutichá, dílo *Labyrint světa a ráj srdce* patří k základům české literatury. Po odchodu do exilu se tématem pro tvorbu stává vědecká oblast a církevní tematika. Dílo *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské* je toho zdárným důkazem.

(<http://www.mjakub.cz/?idm=39>).

V letech 1642 zakládá Louis de Geer ve Švédsku školy pro zaměstnance svých podniků a potřebuje pro ně také učebnice. Dojedná si tedy s Janem Amosem, že je pro něj napíše a zároveň také zreformuje celé švédské školství. Je překvapivé, že v elblagském období a to je mezi lety 1642 – 1648, kdy byl obklopen svou rodinou a po finanční stránce zabezpečen tak jako nikdy, ocital se v pracovním i citovém rozpoložení. Elblag se pro něj stal kompromisem, učebnice pro školy byly úkol pod jeho úroveň a pro Komenského

nedůstojný: „*Chci psát díla, která přetrvají*“ (Molnár, 1988). Při návštěvě ve Švédsku se Jan setkává i s královnou Kristýnou, která má výbornou znalost latiny, právě díky jeho knize *Janua Lingvarium Referata*, tedy *Brána jazyků otevřená*, ve své době přelomová učebnice, která propojovala jak poznání okolního světa, tak prostou výuku.

Jan se po šesti letech v Elblagu vrací zpět do polského Lešna. Situace zde ale není příhodná. Polsko válčí, město je vyrabováno a na dvanácti místech je založen požár, který spaluje nejen nově opravený dům Komenského, ale také celou jeho knihovnu. Nové vydání *Manuálu* neboli *Jádru Bible* a spousty dalších rukopisů, které se mu za zbytek jeho života bohužel nepodaří nahradit.

Přijímá pozvání od syna zesnulého Louise de Geera a roku 1656 opouští vypálené Lešno a odjíždí do Amsterdamu, kde z rozhodnutí městské rady získává pravidelné dotace a finanční příjem k dokončení pansofických a didaktických děl. O rok později předává amsterodamským konšelům *Scola Ludus*, u nás známé pod názvem *Škola hrou*. U nizozemských měšťanů stoupá zájem o vzdělání a to Jana Amose inspiruje k vydání vychovatelských prací *Opera didactica omnia*. Nepřestává pracovat na pansofickém díle *Obecná porada o nápravě věcí lidských*. Tohle dílo pro něj bylo životně důležité, o tom svědčí i fakt, že krátce před svou smrtí, zapřísahal a prosil svého syna Daniela a přítele Kristiána Vladislava Nigrina aby jeho dílo dokončili a vydali. Jan Amos Komenský tedy umírá 15. listopadu 1670 uprostřed práce na svém nedokončeném díle, v kruhu své rodiny a nejbližších ve věku 78 let.

„*Smrt Jana Amose Komenského v nizozemském Amsterdamu lze chápat jako symbolickou tečku za tragédií první generace pobělohorské emigrace*“ (Čornej, 2001, s. 230).

2 JIHOVÝCHODNÍ MORAVA

Jihovýchodní Morava, místo, kde se Jan Amos Komenský narodil, prožil své dětství, navštěvoval bratrské školy a dostávalo se mu vzdělání. Získal tu celoživotního přítele Mikuláše Drábíka, potkal své manželky, uzavřel sňatky, ale také přišel o majetky, které byly vojsky ničeny a veřejně spalovány. Místo, kde Jan Amos Komenský prožil dobré i zlé časy svého života.

2.1 Komňa

Komňa je nevelká obec, odkud pocházeli rodiče Jana Amose a kde Jan Segeš, což byl Janův děda, zastával v obci funkci fojta, a která si také nárokovala a připisovala Jana Amose Komenského jako svého rodáka. Víme, že dodnes se o to, kde se narodil, vedou spory. Komňa byla při vojenských taženích vypálena dvakrát a to roku 1605 rodem Bočkajovců a roku 1662 Turky. Na uctění památky byl nedaleko kostela vybudován pomník a nalézá se zde i hrouda hlíny z jeho hrobu, která byla přivezena z holandského Naardenu, kde je Jan Amos Komenský pohřben.

[\(http://www.komna.cz/\)](http://www.komna.cz/).

2.2 Nivnice

Nivnice, oblast Moravského Slovácka plná zvyků, tradic a nejpravděpodobnější místo narození Jana Amose Komenského. Písemná zmínka o Nivnici se datuje do roku 1261, kdy byla klášterní osadou, kterou vedli cisteriáni, což byl mnišský řád, ve kterém se žije podle přísných klášterních zásad. Ani toto moravské město nebylo ušetřeno vpádům vojsk, drancování a vypalování, proto se také pravděpodobně nedochovalo mnoho písemností. Po vpádu Uherských vojsk náležela Nivnice rodu Lichtnštejnů. Klid a mír tu nastal až po porážce Františka II. Rákoczi. Teprve potom se v Nivnici zřídila vlastní duchovní správa a město začalo opět pomalu vzkvétat.

[\(http://www.nivnice.cz/\)](http://www.nivnice.cz/).

2.3 Uherský Brod

Uherský Brod, město kde krátce po sobě zemřeli oba rodiče Jana Amose a to v roce 1604, odkud Jan jako sirotek odchází do nedaleké Strážnice. Brod patřil až do 17. století Janu z Kunovic, za jehož vlády získalo město velký hospodářský i kulturní rozmach, který však záhy, jako i v jiných městech jihovýchodní Moravy ukončily ničivé nájezdy rodu Bočkajovců z Uher. I v Uherském Brodě měly tyto nájezdy fatální následky. Od drancování, přes vypalování a šíření morové nákazy. Všechny tyto katastrofy zapříčinily úpadek města, z něhož se Brod vzpamatoval až na začátku 18. století. Město mělo také bohaté opevnění v podobě silných hradebních zdí, z nichž se dochovala pouze jediná a ta dnes zdobí vchod do muzea Jana Amose Komenského.

<http://www.ub.cz/pages.aspx?rp=5&id=10&expandMenu=170>

2.4 Strážnice v dobách života J. A. Komenského

Strážnice byla v dobách, kdy tu Jan Amos Komenský žil žerotínské městečko, ležící na důležité moravsko-uherské hranici, kdy majitelem panství byl Jan III. ze Žerotína. Za jeho života a vojenské kariéry, bylo dobudováno opevnění města z důvodu hrozícího nebezpečí v podobě tureckých nájezdů. Na obou koncích hlavní cesty zde byly vystavěny dvě brány se jmény Skalická a Veselská, jejichž jména a torza jsou zde zachována dodnes. Město Strážnice leží na velmi pohodlném místě pro pěší i jezdecké vojska, které přes náš kraj přecházeli již několikrát. Ať to byli Tataři, Turci, Maďaři, Kumáni, Kuruci nebo císařská vojska. Ještě dnes uslyšíme, že se cestám do Strážnice říká „*tatarská nebo vojenská cesta*“ (Nopp, 1922). Samotný název města vypovídá, za jakým účelem bylo založeno. Strážnice patřila mezi řetěz vodních hradů a bránila Moravu proti Uhrům. Mezi další města patřila Břeclav, Uherský Ostroh, Veselí nad Moravou a Hodonín, kde opevnění tvořily bažiny nebo voda. Podle mnoha bronzových a kamenných nálezů a římských mincí soudíme, že na místě, kde teď město leží, bývala dříve římská obchodní cesta. Strážnický kronikář ve svých spisech udává, že město Strážnice bylo založeno za dob vlády císaře Jindřicha I., papeže Lva VI. a olomouckého biskupa Jana. První písemná zmínka o našem městě je doložena v listinách opatovického kláštera z roku 1086. Zajímavostí je, že následujících dvě stě let se o Strážnici žádná písemná zmínka nenašla. Kolem roku 1275 provdává král Otakar I. svého levobočka za Voka z Kravař, který Strážnici dostává

ke královskému věnu. Od roku 1300 trpělo město nájezdy a drancováním Kumánských vojsk. Znova pak za vlády Jana Lucemburského, když na naše území vtrhly vojska Matouše Trenčanského, který používal stejného násilí jako Kumáni v podobě vypalování a vraždění. Po upálení Jana Husa, dolehly náboženské nepokoje i na Strážnici, která patřila k stoupecům nového učení. Mnoho let poté patřilo město pánům z rodu Kravař, kteří se významně zapsali do dějin rozvoje města. Poslední panovník Jiří z Kravař zde roku 1443 nechal postavit kostel, který jednoduchostí dokládá, že sloužil k husitským modlitbám. Před svou smrtí se Jiří z Kravař dočkal vzácné návštěvy na svém zámku, kde ho svou přítomností poctil sám český král Jiří z Poděbrad a to 6. února 1458. Osm let poté panovník z rodu Kravař umírá, aniž by po sobě zanechal následníka v podobě syna. Tak vymírá slavný moravský rod.

Rod vyznavačů evangelické víry, státníci, vzdělanci, politici a ochránci Jednoty bratrské, kteří za dob náboženských nepokojů ztrácejí všechn svůj majetek. To byl rod Žerotínů, kterému po Kravařích Strážnice patřila. Za vlády tohoto rodu město vzkvétalo, ale vše co bylo nově vybudováno, bylo zničeno nájezdy vojsk proti Turkům. Roku 1605 a 1620 se situace opakovala a město zažilo největší pohromu v podobě války, když Bočkaj vtrhnul do města s vojskem a všechno drancovali, zapalovali a plenili. Další nájezd vojsk Betlena Gábora s nímž byl mír uzavřen roku 1622, ale ani tak nájezdy neutichly. Opět bylo město zničeno roku 1627 uherskými vpády.

Následujícím rodem, kterému město patřilo, byli Magnisé, pocházející z Itálie. Ujali se zničeného a zbídačeného města a snažili se o obnovu starých žerotínských privilegií (Nopp, 1922). Dlouho patřila mezi nejlidnatější sídla na Moravě. Po skončení válečných střetů v 18. století zanikla funkce města, která byla strategická a postupně se vytvářelo kulturní, ekonomické a správní centrum města. Stále zůstávala největším slováckým městem, a to až do poloviny 19. století (Pajer, 2012).

2.5 Přerov završení moravského mládí Komenského

Místo studií Jana Amose Komenského, zde dostal průpravu pro studium na bratrské škole, kterou začal navštěvovat roku 1608. *„Byl zde vychováván v prosté a neproblematické křesťanské víře bratrského ražení, bez hluboké filosofické i dogmatické tradice*

křesťanského myšlení, bez širších znalostí a vědomostí o problémech trápících tehdy hlavy předních evropských myslitelů.“(Floss, 1970, s. 41). Přerov byl město, kde Jan Amos dovrší své moravské mládí a odchází za hranice naší země na akademii do Herbornu.

3 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI V ŽIVOTĚ J. A. KOMENSKÉHO

V životě Jana Amose Komenského byla spousta významných osobností, které výrazně ovlivnily jeho život i literární tvorbu. Byla to jeho rodina, manželky, děti, mecenáš Karel Starší ze Žerotína, kamarád Mikuláš Drábík. Vizionáři Poniatovská a Kotter. Jeho herbornský učitel a přítel Alsted, evangelický duchovní, který přeložil Komenského *Januu linguarum* do němčiny. Samuel Hartlib a John Dury, stoupenci reformních myšlenek Francise Bacona, kteří Janovi pomáhají při spojení s Anglií (Kumpera, 2004).

3.1 Jan Blahoslav

Jan Blahoslav (1523-1571) byl pedagog, humanista ale především biskup jednoty bratrské a byl také od základu reformátorem. Rozšiřoval školství a to v podobě vytvoření školy pro budoucí bratrské kazatele, hledal také cestu jak vytvořit bratrské gymnázium, aby děti, které dostudují první základní školu, mohly ve vzdělávání postupovat. Po setkání a dohodě s Wittenberskou univerzitou rozvinul vzdělání dál tou formou, že vznikla takzvaná „akademie“, též zvaná Bratrské gymnázium Ivančicích, což bylo v té době jedno z významných center Jednoty bratrské. Byl to právě Jan Blahoslav, který se postaral o tak převratné dílo v podobě překladu Nového zákona. Když byl bratřími osloven, aby se do překladu pustil, tak údajně váhal a to hned z několika důvodů. Především z důvodu velké zaměstnanosti, pracoval totiž jako hlavní archivář Jednoty bratrské a zastával také funkci písaře, což by se dalo přiřadit k funkci kronikáře a tajemníka zároveň. Poté se stal jedním z nejužších členů jednoty, protože byl zvolen biskupem. Pravý důvod, proč s překladem váhal, měl však mnohem hlubší smysl, uvědomoval si náročnost a břímě, které na něj bylo v podobě tohoto úkolu naloženo.

Jan Blahoslav měl podobně jako Kotter a Drábík také jisté vize a mûry a děsivé obrazy o válce a krveprolitích. Věřil, že sám Bůh mu seslal tyto obrazy a právě v té době začíná pracovat na překladu Nového zákona. Tímto velkolepým dílem chtěl vytvořit něco nového, nový literární jazyk, bohatý sloh, který by se při český jazyk stal něčím jako normou. Byl by na srovnatelné úrovni s jazyky klasickými, mezi které patřila například latina nebo řečtina. Pečlivě prostudoval všechny překlady z latinské Vulgaty a po srovnání s řeckým originálem v nich našel více jak šest set odchylek. Umírá nečekaně v brzkém věku 48 let.

3.2 Karel Starší ze Žerotína

Místem Karlova původu je stará moravská šlechtická rodina, jejíž život, stejně jako Karlův byl ovlivněn reformací, ve které vyrůstal. Z Karla Staršího se stal jeden z nejbohatších, nejmocnějších a nejvzdělanějších mužů na Moravě. Získal prestižní vzdělání doma i v zahraničí. Studoval na kalvínských univerzitách v Basileji, Ženevě i Štrasburku. Výborně ovládal pět jazyků a to latinu, němčinu, italštinu, francouzštinu a řečtinu. Procestoval celou Evropu, kde nasbíral mnoho cenných zkušeností, a když se po deseti letech vrátil na Moravu, stal se zde jedním z nejlépe orientovaných mužů v oblasti politiky, práva i teologie. Zastával funkci moravského zemského hejtmána, což se dá říci, že byla po císaři druhá nejmocnější funkce na Moravě, která v té době byla samostatným markrabstvím. Po bitvě na Bílé hoře se výrazně podílel na pomoci pronásledovaným a exulantům. Byl to muž, který měl úctu k zemskému právu a bylo pro něj vším, muž, který jednal na základě svého nejlepšího přesvědčení a čistého svědomí. Ví se, že mnoho lidí jej odsuzovalo za neúspěch stavovského povstání, nejednalo se však z jeho strany o zradu. Zastával názory Petra Chelčického, byl pacifista, který vždy dával v životě přednost řešení konfliktů mírem, nežli zbraněmi. Nesouhlasil se způsobem, jakým měla být idea českých stavů prosazena, se samotnou idejí však ano. Toto povstání zahájilo třicetiletou válku, která měla fatální následky pro celou zemi a Karel Starší ze Žerotína byl možná v téhle věci něco jako prorokem. I Jan Amos Komenský – „posel míru“ povstal na obhajobu Karla Staršího pro obviňování ze zrady. Hájil muže, u kterého našel azyl na jeho brandýském panství a který mu byl skoro otcem (Kumpera, 2004). Za těchto dob strávených na Karlově panství napsal svůj slavný *Labyrint světa a ráj srdce*, dílo, které věnoval svému ochránci, dobrodinci a především příteli Karlu Staršímu z Žerotína. „*Jedině to podotknu, že jsem nepokládal za nevhodné věnovat takovou práci tomu, kdo tisícovým způsobem zakusiv supění a úpění*“ (Komenský, 1987, s. 58).

3.3 Mikuláš Drabík

Jeden z mnoha představitelů pobělohorské moravské emigrace, kněz, prorok, ale především přítel, se kterým se Jan Amos seznámil na bratrské škole ve Strážnici při svých studiích a který mu zůstal přítelem až do sklonku jeho dní. To byl Mikuláš Drabík, narozen roku 1588, avšak někteří historikové uvádějí rok 1589. Po studiích ve Strážnici byl

Mikuláš 26. dubna 1616 spolu s Janem ordinován v Žeravicích na duchovního jednoty bratrské. Poté začal Drabík svou působnost v Drahotuších u Hranic na Moravě jako kněz. Odtud však musel ze strachu před neapolským a španělským vojskem v době pobělohorské katastrofy prchnout se svými dětmi i s manželkou do Fulneku, který nebyl nijak moc daleko. Ve Fulneku pobýval na škole Jana Amose Komenského, odkud však v květnu roku 1621 odchází nejprve do Valašského Meziříčí a pak domů do rodné Strážnice. Pár let zde žil, roku 1628 odchází a stěhuje se na Slovensko. I po odloučení s Janem, mezi nimi fungovala častá korespondence za pomoci osobních posílů. „*Pán Bůh požehnej, aby mouka v kbelci a olej v nádobce neustávaly, dokud déšť požehnání nepřijde. Modlete se za mne, jako i já za Vás*“ (Komenský, 1987, s. 330). V roce 1650 se spolu po dlouhých letech setkávají, a to když Jan procházel do Sárospataku přes Uherskou Skalici, kde ho rok poté na oplátku navštěvuje Mikuláš. Když padlo polské Lešno, v čemž viděl Drabík skrz své prorocké trest za to, že Jan Amos nevydává jeho věštby, vydal je tedy Jan spolu s Kotterovými a Poniatowskými předpověď v díle *Lux in tenebris* (1657) – *Světlo v temnotách*.

I když byl Drabík velmi zdatný řečník a byl literárně pohotový, život měl bohužel protkán zálibou v alkoholu, díky tomu se z něj stal obchodník se sukrem a byla mu zakázána kazatelská služba, jeho vidění politického rázu, někteří připisovali právě opilství. Jeho život končí roku 1671, kdy byl Prešpurkým soudem uznán vinným za velezradu a 16. července 1671 popraven (Skutil, 1991).

3.4 Manželky a děti J. A. Komenského

Když se Jan Amos vrátil ze svých studií a byl na počest upevnění vnitřní soudržnosti jednoty v Žeravicích u Kyjova spolu s Mikulášem Drabíkem a dalšími dvaceti čtyřmi muži vysvěcen na kněze, bylo očekáváno, že se ožení, protože podle zvyků, které v té době byly platné, nemohl jako svobodný bratrský kněz zastávat funkci duchovního správce. Tak se stalo 9. června 1618, kdy si za svou bere Mandalenu Vizovskou, se kterou se setkal již za svých studií v Přerově. Mandalena pocházela z měšťanské rodiny. Otec pracoval jako správce na zábřežském panství. Po jeho smrti se spolu se svou matkou stěhují do Přerova, kde Mandalena získává po znovuprovdání své matky nevlastního bratra, se kterým se Jan znal již ze studií. Novomanželské období trávené ve Fulneku, bylo

zpočátku plné radosti a štěstí. Měli svůj vlastní domov na náměstí v budově bratrské školy. Na tomto místě se cítil Jan spokojeně „*Zde se mu také narodili dva synové, druhého však neměl čas ani vidět. A tak Komenský ve Fulneku začal s plným zaujetím psát*“ (Jůzl, 2010, s. 129). Rodina byla také finančně dobře zajištěná, Mandalena byla zámožná a Jan prodal svůj zděděný majetek v Uherském Brodě, louku v Havřicích a pozemek v Újezdu. Rok po svatbě se jim narodí první dítě, syn (Kumpera, 2004).

Poklidné období rodinného a tvůrčího života však ukončilo stavovské povstání a dosud největší evropská válka, která trvala úmorných třicet let a navždy změnila život Janovi, jeho rodině a dalším statisícům lidí. Po vojenském tažení přes Čechy a Moravu se vojsko dostává do Fulneku. Jan odtud utíká a útočiště nalézá u Karla Staršího z Žerotína v Brandýse nad Orlicí. Po zahájení rekatolizace byl na Komenského i další duchovní vydán zatykač a proto „*se musel pro osobní pronásledování zdržovat ve skrýších*“ (Kumpera, 2004, s. 47).

V období plném smutku, odloučení od rodiny a tísně, píše dojemné dílo, *Přemýšlování o dokonalosti křesťanské*, které věnuje své milované Magdaleně, ženě, která porodila Janovi druhého syna. Oba synové i se svou matkou ale podlehli morové nákaze, která se v té době šířila naší zemí a Přerovem, kde Mandalena se syny žila. „*Manželko má milá, klenote můj, po pánu Bohu nejdražší*“ - Jan Amos Komenský.

Město Fulnek bylo poslední místo, kde žil Jan svobodně a na území své milované vlasti. Poté nastávají léta putování po Evropě (Pleskot, 1970).

Po letech truchlení se Jan žení s druhou ženou Marií Dorotou Cyrillovou, kterou poznal při pobytu v Brandýse nad Orlicí. Jejich setkání pomohlo Janovi s vyrovnáním se ze ztráty první ženy a jeho dětí. Marie Dorota pocházela stejně jako první žena z Třebíče. Dorotin otec zastával funkci prvního biskupa jednoty bratrské. Manželství Jana a Marie Doroty trvalo 24 let a narodily se v něm čtyři děti. Dcery Dorota, Kristýna, Alžběta, Zuzana a syn Daniel.

Při časech strávených ve východních Čechách se setkává s prorokyní Kristinou Poniatowskou, která trpěla duševní chorobou a ta u ní měla údajně propuknout při spatření

padající komety nad zámek v Horní Branné. Jan Amos k ní byl zavolán a požádán, aby všechny její vize a předpovědi zdokumentoval. V Čechách pobýval Jan i s rodinou do vydání Obnoveného zřízení zemského v roce 1628, poté nebyl už život v zemi možný. Loučí se proto s přáteli a se svým zachráncem, který mu v tíživé době poskytnul azyl a byl mu skoro otcem, s Karlem Starším z Žerotína a 1. února 1628 odchází se ženou, dětmi i Kristinou Poniatowskou do polského Lešna, kde stráví celkem 19 let. Období v Polsku bylo plné tvůrčích děl. Vznikaly pedagogické díla, učebnice, vzniká zde také jedno z Komenského stěžejních děl *Velká didaktika*, v jejíchž první části jde o systematické dílo o výchově se souborem pedagogických pojmů a v druhé části je tvořena Speciální didaktikou (Štverák, 1988). Dostává spoustu nabídek pro práci za hranicemi, většinu z nich však odmítá. Přijímá až nabídku do Švédska, kde měl provést reformu soudobého školství a napsat učebnice pro švédské školy. Ze Švédska se vrací roku 1648 se svou ženou, která těžce onemocněla. Marie brzy po návratu, přesněji 28. srpna 1648 podléhá nemoci a umírá těsně po narození syna Daniela v Lešně. Pohřební píseň „*Život náš na světě jen pouť*“, která na pohřbu zazněla, byla složena právě Komenským, který ve svém smutku takto vzdal hold své ženě a zpívá nad rakví „*V kterémž s světem rozloučení duch má k Bohu navrácení, bydlíště pak jeho v hrobě lehne pro vydchnutí sobě*“. Rok po úmrtí jeho druhé ženy se Jan Amos žení potřetí a to s Janou Gajusovou, s níž stráví zbytek svého života.

Janova první dcera Kristina Dorota narozená roku 1627 se provdala za kazatele Jana Molitora a spolu po svatbě působili ve sboru v Malušovicích na Spiši. Kristina umírá roku 1654 a zanechá po sobě dvě děti.

Dcera Alžběta (1629) se provdala roku 1649 za Petra Figulu, který se narodil v Jablonné nad Orlicí. Podle toho se mu také přezdívalo Jablonský. Příjmení Figulus začal užívat až v exilu. Petr pracoval jako kazatel v Mokrém, v Břehu a Memelu. Alžběta porodila Petrovi dva syny. Daniela Arnošta, což byl velmi vzdělaný muž, který usiloval o stejné věci jako jeho děda Jan Amos. Po studiích v Lešně a Oxfordu se stal knězem. V Berlíně se mu podařilo založit akademii věd, o což usiloval a Jan, když chtěl v Praze otevřít „*collegium lucis*“.

Intenzivně pomáhal a podporoval exulanty. Za jeho života vznikl v Berlíně český sbor, byl postaven český kostel s názvem Betlémský. Daniel umírá 25. května 1741.

Druhý syn Samuel Adam se narodil roku 1656 v Gdaňsku. Celý svůj život užíval příjmení Figulus, kdežto Daniel se v dospělosti vrátil k příjmení Jablonský. I vnuk Samuel byl velmi úzce spjat s českými exulanty, kterým pomáhal a podporoval.

(www.gramosalis.cz)

3.5 Petr Figulus a syn Komenského Daniel

Petr Figulus zvaný Jablonský, narozen roku 1619 v Jablonné na Chrudimsku byl manžel Janovi dcery Alžběty, tudíž Janův zeť, který přišel v devíti letech do polského Lešna a zde se stal oblíbeným žákem Jana Amose, který ho podporoval ve studiích, přizval si ho ke spolupráci v Elblagu a za Janovy podpory dokončuje svá studia ve Švédsku. Po návratu uzavírá s Alžbětou sňatek a vrací se do služeb Jednoty bratrské. Alžběta s Petrem spolu mají pět dětí, které zůstanou po smrti Petra, s níž se musel vyrovnat i Jan a to velmi těžce, nezaopatřené. Právě na ně soustředí Jan svou pozornost.

Daniel Komenský byl jediný Janův syn, narozen v druhém manželství v Lešně roku 1646. Byl předurčen pro duchovní službu, a proto se v nizozemském Leuwardenu učil starověkým jazykům u pedagoga Romberga. Byl to právě Daniel, kterému Jan unaven, doprovázen nemocemi a na sklonku svého života svěřil úkol v podobě dokončení a vydání všenápravného díla, které se mu však nepodařilo, umírá na plavební cestě do Amsterdamu 1. května roku 1689.

3.6 Památná místa a muzea J. A. Komenského

Uherský Brod

Je na náhrobní desce v Naardenu uveden jako místo, kde se Jan Amos Komenský narodil a navštěvoval zde školu Jednoty bratrské. Uherskobrodské muzeum bylo založeno v roce 1898 a bylo zaměřeno na regionální historii. Jde o z části dochovanou budovu městského opevnění ze 14. -16. století. Konají se zde časté semináře, výstavy, oslavy dne učitelů,

keré připadají na den úmrtí Jana Amose. Od roku 1971 muzeum pořádá komeniologické kolokvia. Stálá expozice je věnována životu, dílu a odkazu Komenského. V rozsáhlé knihovně nalezneme staré i nové tisky a literaturu. Toto muzeum také úzce spolupracuje s muzeem v Naardenu, mezi nimiž byla uzavřena 1. prosince 2004 smlouva o výpomoci a spolupráci a která spadá do správy Ministerstva kultury.

(<http://www.mjakub.cz/?idm=2>).

Strážnice

Místo, kde Jan Amos prožil rok svého života, poznal Mikuláše Drabíka, který mu byl přítelem na celý život a se kterým zde navštěvoval bratrskou školu, kde získal základy vzdělání. V dnešní Skalické ulici, kde stál původní dům jeho tety Zuzany Nohálové a jeho strýce je umístěna pamětní deska jako připomínka jeho pobytu. Na náměstí Svobody byla 28. března 1984 slavnostně odhalena bronzová socha sedícího Jana, kterou vytvořil místní sochař Miroslav Hudeček, znázorněnou s nataženou pravou rukou a levou směřující k srdci.

Přerov

Přerovské muzeum Jana Amose Komenského vzniklo sloučením několika muzeí, přičemž nejstarší z nich bylo založeno roku 1888 Františkem Slaměním a řadí se mezi jedno z nejstarších muzeí na světě.

(<http://www.olomoucky-kraj.com/object.php?object=63>).

Pražské muzeum a knihovna J. A. Komenského

Tyhle instituce vznikly v roce 1892 ve snaze českých učitelů a pedagogů zachovat a dokumentovat historii českého školství a učitelství s orientací na život a díla Jana Amose Komenského.

3.7 Komeniologové o osobnosti J. A. Komenského

Dočkáš se, Komenský, že dobří uctívají budou skutky i naděje tvé, ba i tvé toužné sny.

(G. W. Leibniz)

Spisy a knihy Jana Amose zažívaly během let éru zatracování a veřejného pálení, ale také vzývání a opětovného vydávání. Vznikl i samostatný vědní obor, který se nazývá

komeniologie, což je věda, za jejíž zakladatele je považován slovenský profesor teologické fakulty v Tartu, komeniolog, Ján Kvačala, narozen 1862 v Bačském Petrovci, který založil archiv pro bádání o životě a díle Jana Amose Komenského. Napsal také monografii o Komenském, která byla psána v němčině a má obrovský význam pro seznámení s jeho dílem a životem. Komeniologie jako věda je velmi úzce spjata s historií, filozofií, sociální pedagogikou, kdy z těchto vědních disciplín čerpá důležité poznatky a obohacuje jimi samotný vědní obor (Kumpera, 2004).

Komenského osobnost vzývali významní myslitelé, pedagogové a filozofové z celého světa. Komeniologové a také historikové soudí, že jde o díla, které mají vědecky bohatý, vizionářský a nadčasový odkaz. Jeho celoživotní dílo v podobě knih, úvah, učebnic, slovníků, her a dopisů je epochálním výtvozem.

Výrok J. Micheleta je toho důkazem, když prohlásil: „*Ztratil vlast, aby získal celý svět*“.

Dá se říci, že v 18. století upadlo jméno Jana Amose do zapomnění a vzplanulo až ve století devatenáctém, kdy na jeho 300. výročí narození, i přes zákaz rakouských úřadů za podpory českých učitelů proběhly velkolepé oslavy. U příležitosti tohoto výročí byl také slavnostně odhalen první pomník u nás, a to pod Klopoty u Brandýsa, u něhož vystoupili a mluvili k národu významné osobnosti, jako byl Tyrš, Palacký či Purkyně. Roku 1892 bylo založeno „Dědictví Komenského“. Zakládá ho spolek pedagogických autorů knih pro děti a mládež a vychází zde spisy, které publikovali naši přední pedagogové a komeniologové jako O. Chlup, O. Kádner, F. Čáda. V Berlíně byla založena společnost *Comenius Gesellschaft*, která měla již od roku 1896 přes tisíc členů ze šestnácti zemí. Její náplní bylo šířit poselství a názory na zlepšení vzdělanosti a školství (Kumpera, 2004). V současné době komeniologové a vědci evidují 174 spisů, které se dochovaly a jejímž autorem je vážně Komenský (Čornej, 2001). Komeniologové se snažili domácí i zahraniční veřejnosti zpřístupnit a analyzovat dílo Jana Amose, a to se podařilo i s dílem *Obecná porada* Pedagogickému ústavu J. A. Komenského v Praze za spolupráce československých i zahraničních pedagogů.

Významným komeniologickým střediskem v zahraničí je Badatelské středisko pro komeniologii v západoněmeckém Bochumu, založeno roku 1970 pod vedením výborného komeniologa Klause Schallera.

O rehabilitaci a zařazení do českého myšlení o dílech a odkazu Komenského u nás se vedle Kumpéry a Čapkové, zařadil také Pavel Floss, který ve svých knihách poukazuje na filozofickou stránku myšlení a rozboru jeho děl. Josef Polišenský, který intenzivně a podrobně vykládá dílo a životní pouť Komenského. Na sociální stránku a politický náhled se zaměřují díla J. Ludvíkovského a také J. Válka. Dalšími pokračovateli jsou Molnár, Zoubek, Červenka, Brambora.

Komeniologie dnešní doby je charakterizována široko tematickým okruhem, mnoha názory, novými pohledy a představy o Komenském, které samozřejmě vyvolávají i polemiku mezi odborníky, což je na jednu stranu dobře, a to z důvodu pokládání si stále nových otázek, hledání jejich odpovědí a toho co zůstává skryto v hlubinách.

3.8 Důležité mezníky v životě J. A. Komenského

1592

28. března přichází na svět teolog, filozof, pedagog, myslitel Jan Amos Komenský

1604

Oba Janovi rodiče umírají krátce po sobě v Uherském Brodě, odkud se Jan stěhuje k tetě Zuzaně Nohálové do Strážnice. Téhož roku také Štěpán Bočkaj povstal v boji proti Habsburkům. Potkává celoživotního přítele Mikuláše Drábíka.

1605

Je vypáleno město Strážnice, shoří i dům jeho opatrovníků, tak odchází k poručníkům do Nivnice.

1608

Přichází Jan do Přerova na bratrskou školu, kde se připravuje na kazatelskou kariéru a za jménem získává dovětek „ Amos“. Karel Starší ze Žerotína se téhož roku dostává do čela Moravy.

1609

Rok, kdy císař Rudolf II. vydává Majestát na obranu náboženské svobody

1611

Odchází do Herbornu, kde se zapisuje na akademii.

1612

Tohoto roku začíná Jan sestavovat své dílo s názvem „*Poklad jazyka českého*“

1613 – 1614

Dokončuje svá studia v Herbornu, navštěvuje Heidelberg a vrací se pěšky přes Norimberk na Moravu.

1616

Byl Jan spolu s Mikulášem Drábíkem v Žeravinách ordinován na kněze a zahajuje práce na „*Divadle veškerenstva věcí*“.

1617

Spatřilo světlo světa dílo „*Retuňk proti Antikristu*“

1618

Byl Jan jmenován správcem sboru ve Fulneku a bere si za svou ženu Mandalenu Vizovskou. Také se tohoto roku konala pražská defenestrace.

1619

Vychází dílo „*Listové do nebe*“, na trůn usedá Fridrich Falcký

1620 – 1622

Krátkodobá, ale hrůzostrašná bitva na Bílé hoře, napadení města Fulnek neapolskými vojsky, úmrtí jeho milované ženy a dvou dětí.

1623 – 1624

Jan dopisuje „*Labyrint světa a ráj srdce*“ a věnuje ho Karlu Staršímu z Žerotína. Žení se a za svou druhou ženu si bere Marii Dorotu Cyrillovou. Patent od císaře vypovídá evangelíky z Čech.

1625 – 1627

Dochází do polského Lešna, zajistit exulantům azyl, seznamuje se s vizemi Kryštofa Kottera, které překládá do češtiny. V Amsterdamu vychází výtisk jeho Mapy Moravy a projevuje zájem o proroctví Kristiny Poniatowské.

1629 – 1631

Učí v Lešně na bratrské škole, píše a vydává učebnice, ostře se vyjadřuje k bezohlednému postoji v době epidemií moru.

1632 – 1634

Byl Jan zvolen seniorem Jednoty bratrské a také jejím písařem, vychází „*Informatorium*“ a pracuje na „*Velké didaktice*“.

1635 – 1640

Píše hry a hra „*Diogenes*“ má premiéru.

1641 – 1643

Jan Amos přijíždí do Londýna a dostává pozvání od Ludvíka de Geera na cestu do Švýcarska. Přijímá pozvání od královny Kristiny a usídluje se s rodinou v Elblagu.

1648

Ztrácí svou druhou ženu, oporou se mu v těžkých chvílích stává manžel dcery Petr Figulus.

1649

Jan uzavírá manželství se svou třetí ženou Janou Gajusovou.

1650

Dokončuje spis „*Kšaft umírající matky*“, kterým oslovuje jednotu bratrskou a celý národ. Naposled tajně navštěvuje svou milovanou vlast na cestě do Blatného Potoku. Po dlouhých letech se na této cestě opět setkává s Mikulášem Drábíkem.

1656

V půlce tohoto roku je vypáleno Lešno, kdy Komenský přichází o majetek, své nejvzácnější rukopisy a svou knihovnu. Svůj život a život své rodiny zachránil útekem do Slezska. Na sklonku tohoto roku odchází do Amsterdamu a dostává zde dotace na dokončení pansofických a didaktických děl.

1658 – 1663

V Norimberku vychází „*Orbis pictus*“, studuje fyziku a pouští se do polemik o teologii. V konečné podobě vychází jeho dílo „Labyrint světa a ráj srdce“.

1667 – 1670

Osobně se účastní mírového jednání v Berdě, vydává „*Via lucis*“, od zimy začíná být nemocen. Začátkem listopadu píše poslední dopis Mikuláši Drabíkovi a 15. listopadu umírá v Amsterdamu, kde je také o týden později pochován ve valonském kostele v Naardenu.

„Tak plynul strastiplný život myslitele Jana Amose Komenského“.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE

V metodologii jde o souhrn postupů a kritického způsobu zkoumání vědeckých metod.

Metodologie není zcela čistou a samostatnou vědní disciplínou, prolíná se v ní především filozofie a logika, ale také prvky sociologie. Metodologie nabízí jak porozumět, jak si vysvětlit, jak se dopracovat k vyvozování závěrů. Pomocí této disciplíny zjišťujeme, jsou-li získané poznatky platné jen v určitém kontextu, nebo jestli způsoby diskursů patří do paradigmat.

4.1 Kvalitativní výzkum vlastností odkazu J. A. Komenského

Neutichající zájem o J. A. Komenského u komeniologů, profesorů i široké veřejnosti u nás i ve světě se neustále rozrůstá a na povrch se dostávají nové poznatky a objevy, což dokazuje, že jeho díla, výchovné a vzdělávací metody neztratili i po tolika letech na aktuálnosti. Přes svůj strastiplný a nelítostný život byl neúnavný muž, který toužil a především realizoval vědecké bádání v mnoha oborech, psaní rozsáhlých publikací a děl, bojoval za český národ a jeho vzdělanost, za lepší školní systém pro děti. I proto jsem si za výzkumnou část své bakalářské práce vybrala otázky o Janu Amosy pro děti ze základní školy. Smyslem této práce je sonda do vědomostí žáků o osobnosti a životě Jana Amose Komenského.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu praktické části této práce, která navazuje na část teoretickou je zjistit znalosti a názory dětí pátých a osmých tříd základní školy na položené otázky, které se dotýkají jeho místa narození, sepsaných děl, místě úmrtí aj. Pro výzkum byly stanoveny výzkumné problémy, které budou analyzovány:

Výzkumný problém č. 1. – Mají děti základní školy ve Strážnici kvalitní vědomosti o životě Jana Amose Komenského?

Výzkumný problém č. 2. – Ve městě máme sochu a muzeum Jana Amose Komenského, vědí žáci, že zde Komenský žil a u koho?

Výzkumný vzorek č. 3. – Mají žáci 8. tříd širší znalosti o Komenském než žáci 5. tříd?

4.3 Definice zkoumaného problému

Základním rysem kvantitativního výzkumu v podobě dotazníku, který jsem zvolila, je jeho časová nenáročnost a dlouhodobost. Ve společenských vědách jde o standardizovaný vědecký výzkum, který pomocí znaků, jež jdou vyjádřit také v číslech, popisuje zkoumaný problém. Získané výsledky jsou poté statistickými metodami zpracovávány a interpretovány. U sestavování dotazníku je důležité si vhodně zvolit hlavní cíl zkoumaného problému a připravit si otázky, týkající se tohoto tématu. Pokud je dotazník anonymní, zvyšuje to pravděpodobnost upřímnosti v odpovědích na kladené otázky. Výhodou dotazníkového šetření je možnost zkoumání velkého počtu respondentů současně, což nám zajistí v krátkém časovém úseku získat velké množství odpovědí. Metodou dotazníku můžeme také zjistit předběžné informace o respondentech, o jejich postojích ke zkoumané věci a jiné informace vypovídající o samotné osobnosti člověka.

Dotazník je tvořen dvanácti otázkami, které jsou zaměřeny na osobnost J. A. Komenského.

Byly použity otázky, kdy měly děti na výběr ze tří možností. Dotazník byl určen pátým a osmým třídám, proto jsem se snažila, aby byly otázky kladeny srozumitelně a koncipovány přiměřeně k jejich věku. Dotazník vyplnilo celkem 74 žáků. Výsledné zjištění je prezentováno grafickou formou s dílčím závěrem.

4.4 Metoda výzkumu

Metoda, která byla pro tuto bakalářskou práci zvolena, je dotazníková metoda. Ve společenských vědách jde o kvantitativní výzkum, jehož konečným stádiem je výchozí hypotéza, v případě tohoto výzkumu byly zvoleny tři výzkumné problémy, na jejímž základě se sestavuje pomocí vhodně formulovaných otázek dotazník. Jde zde o kontakt

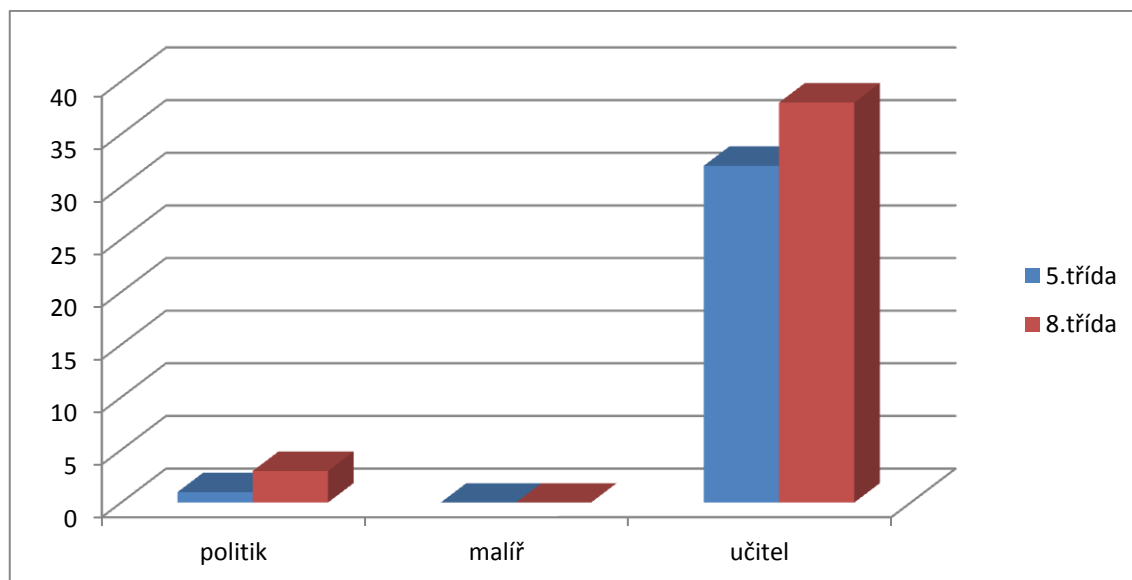
mezi výzkumníkem a respondentem, který na otázky písemně odpovídá. Kvantitativní výzkum bývá náročnější, v podobě většího množství zpracovávaných dat a tázaných respondentů, také interpretace a výchozí výsledky jsou pro zpracování složitější. Tato metoda se dobře osvědčuje při zkoumání jednoduchých a měřitelných znaků. Často se také kombinuje s metodami kvalitativními, jejichž výsledky jsou reprezentativní. V dotazníku byly použity otázky, které byly vytvořeny přiměřeně k znalostem v jejich věku a kde měli respondenti na výběr ze tří odpovědí. Zkoumány byly základní otázky ze života Jana Amose. Bylo zjišťováno, jestli děti vědí, kde se narodil, kdo se ho při pobytu ve Strážnici ujal, jakou známou knihu napsal, co byl Jan Amos Komenský, kde se o něm děti dozvěděli, kde je pohřben.

4.5 Výzkumný vzorek

Analytická jednotka se skládá ze 74 žáků základní školy Marie Kudeřikové. K vyplnění dotazníku bylo požádáno 20 chlapců a 21 dívek z osmých tříd, celkem tedy 41 žáků. Z pátých tříd to bylo 15 chlapců a 18 dívek, celkem tedy 33 žáků. Dotazník byl zrealizován na základní škole ve Strážnici v září roku 2013.

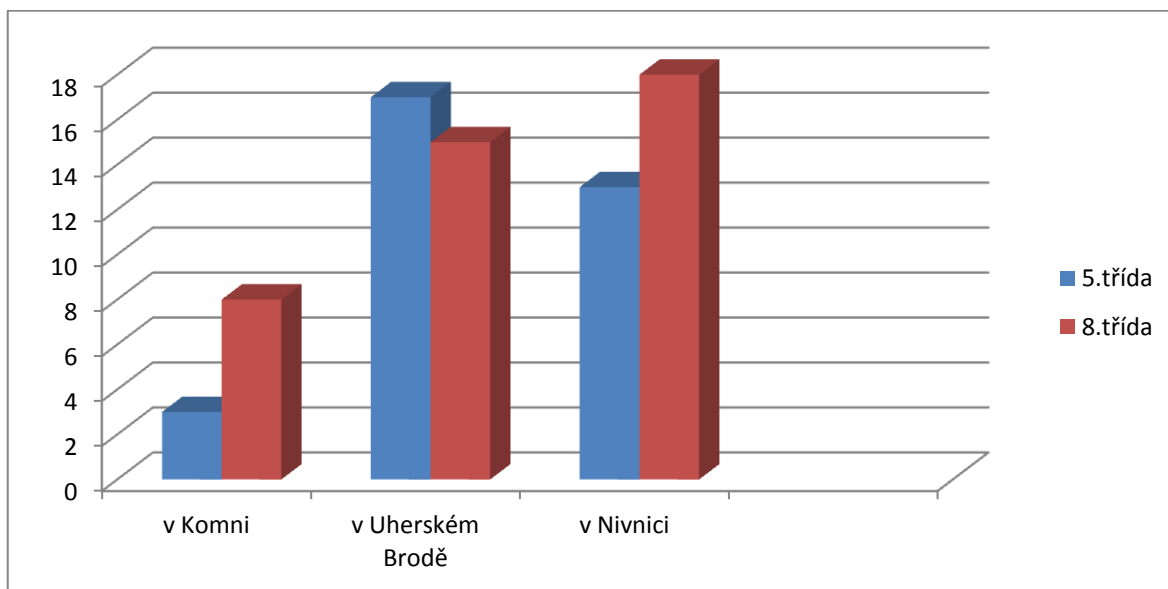
4.6 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Graf číslo 1. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kdo byl Jan Amos Komenský?*

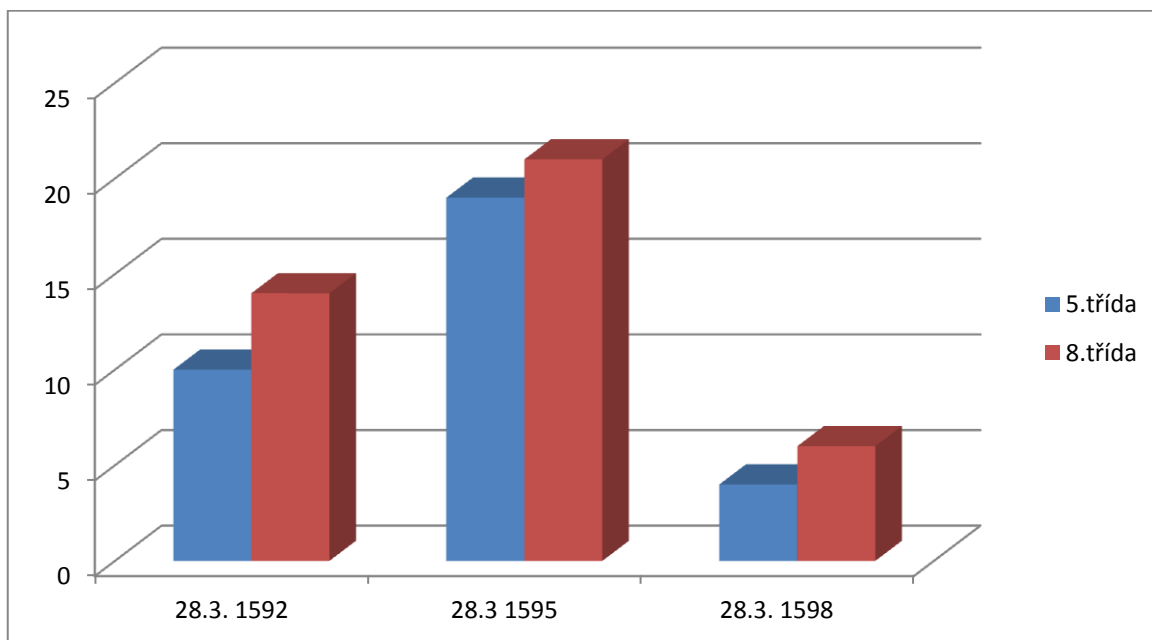
	5. třída	8. třída
politik	1	3
malíř	0	0
učitel	32	38

Většina respondentů jak z pátých tak i osmých tříd věděla, kdo byl J. A. Komenský. K tomuto zjištění mi pomohly otázky číslo 1, 4, 7. Větší počet správných odpovědí byl zaznamenán v páté třídě. Předpoklad, že lepší znalost budou mít žáci osmé třídy, se nepotvrdil.

Graf číslo 2. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kde se Jan Amos Komenský narodil?*

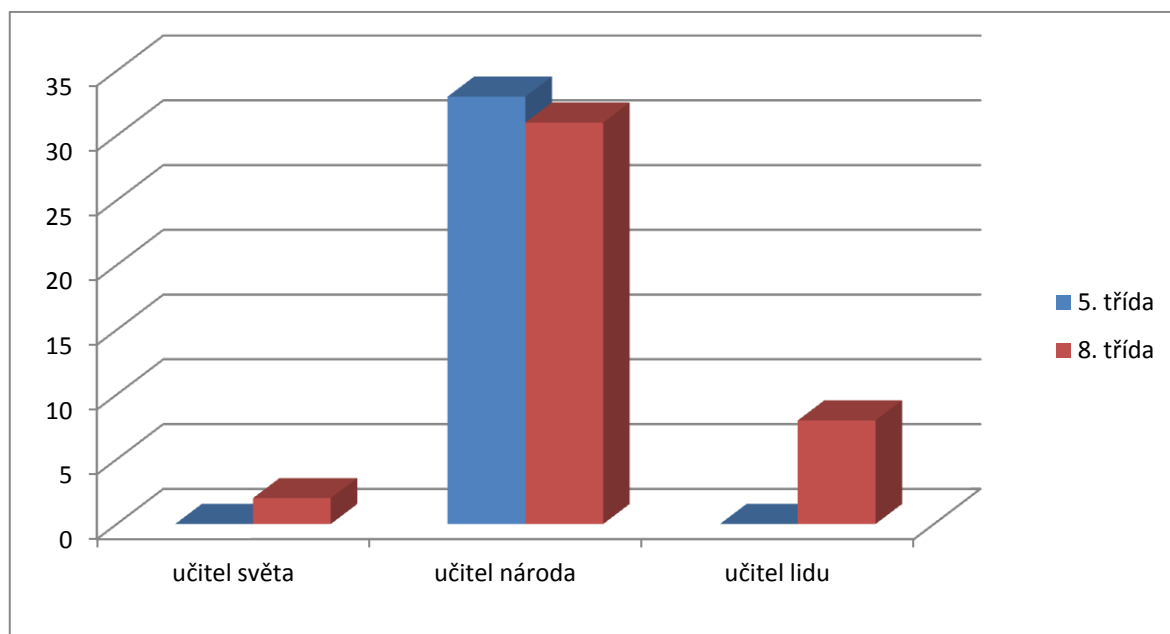
	5. třída	8. třída
v Komni	3	8
v Uherském Brodě	17	15
v Nivnici	13	18

V otázce, kde se Jan Amos narodil, se odpovědi v obou třídách výrazně lišily, což je pochopitelné, z důvodů několika zdroji uvádějících údajných míst jeho narození.

Graf číslo 3. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kdy se Jan Amos Komenský narodil?*

	5. třída	8. třída
28. 3. 1592	10	14
28. 3. 1595	19	21
28. 3. 1598	4	6

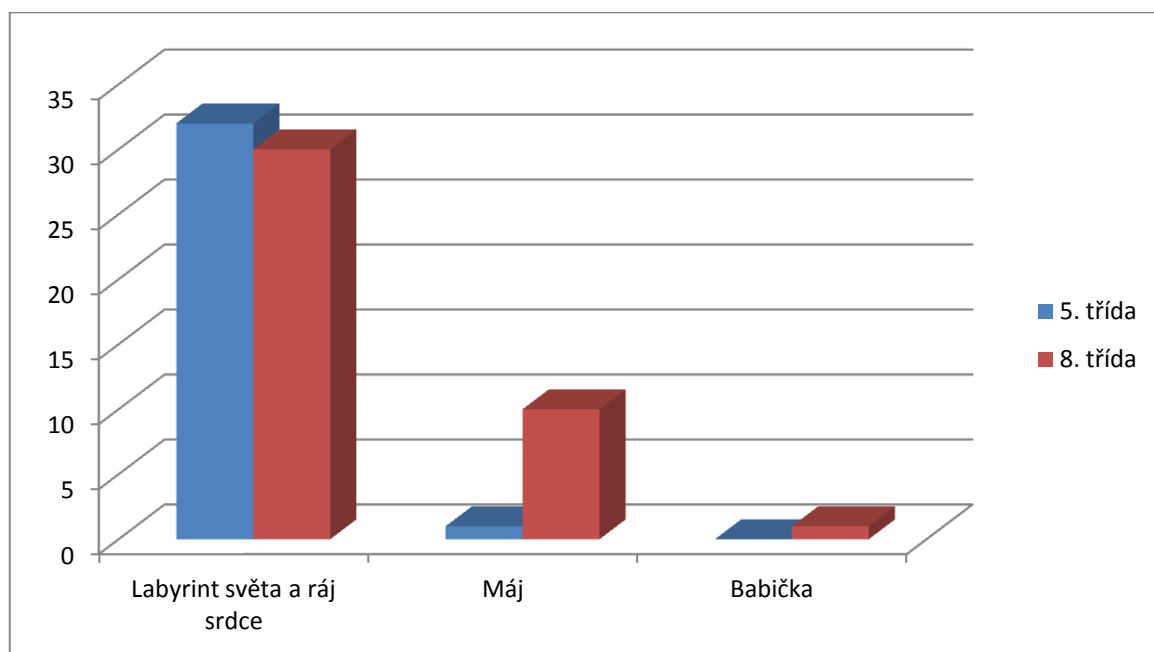
Zaznamenala jsem, že odpověď pro to, kdy se Jan Amos Komenský narodil, byla pro žáky složitá, více než polovina respondentů v obou třídách odpověděla špatně, a to 21 žáků z 8. tříd a 19 žáků z 5. tříd. Předpoklad správných odpovědí v obou třídách byl vyšší, než se potvrdilo.

Graf číslo 4. znázorňuje odpovědi na otázku: *Janu Amosu Komenskému se přezdívalo?*

	5. třída	8. třída
učitel světa	0	2
učitel národa	33	31
učitel lidu	0	8

Předpoklad, že v obou třídách budou žáci znát odpověď na otázku číslo 4, se potvrdil, znalosti v obou třídách byly velmi vysoké.

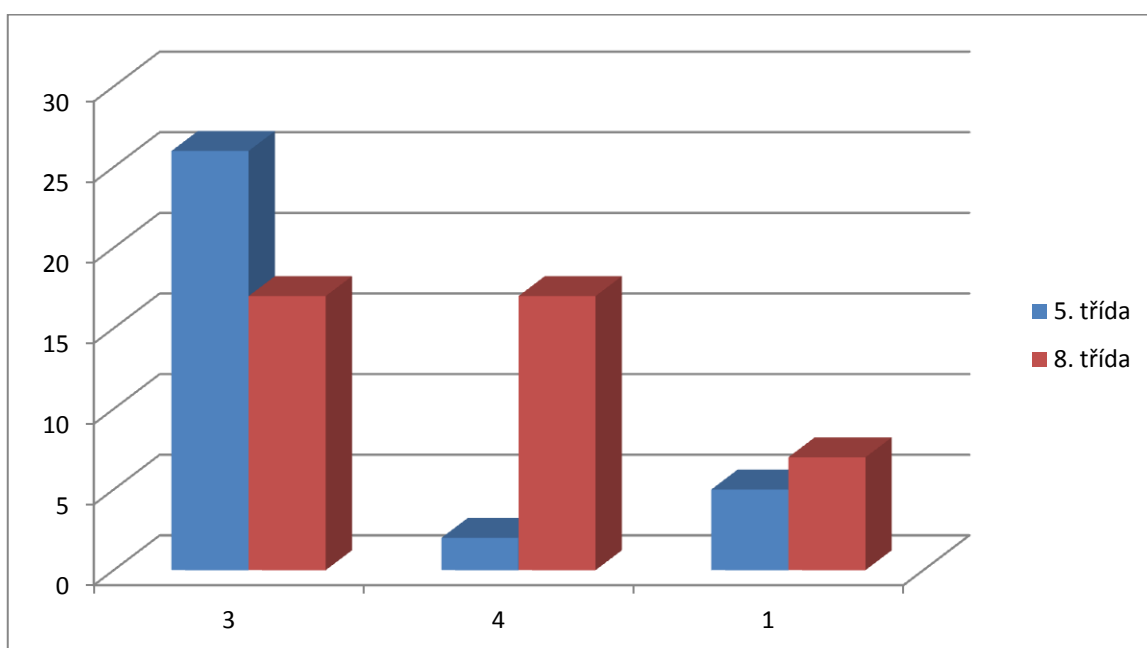
Graf číslo 5. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kterou z těchto knih napsal Jan Amos Komenský?*

	5. třída	8. třída
Labyrint světa a ráj srdce	32	30
Máj	1	10
Babička	0	1

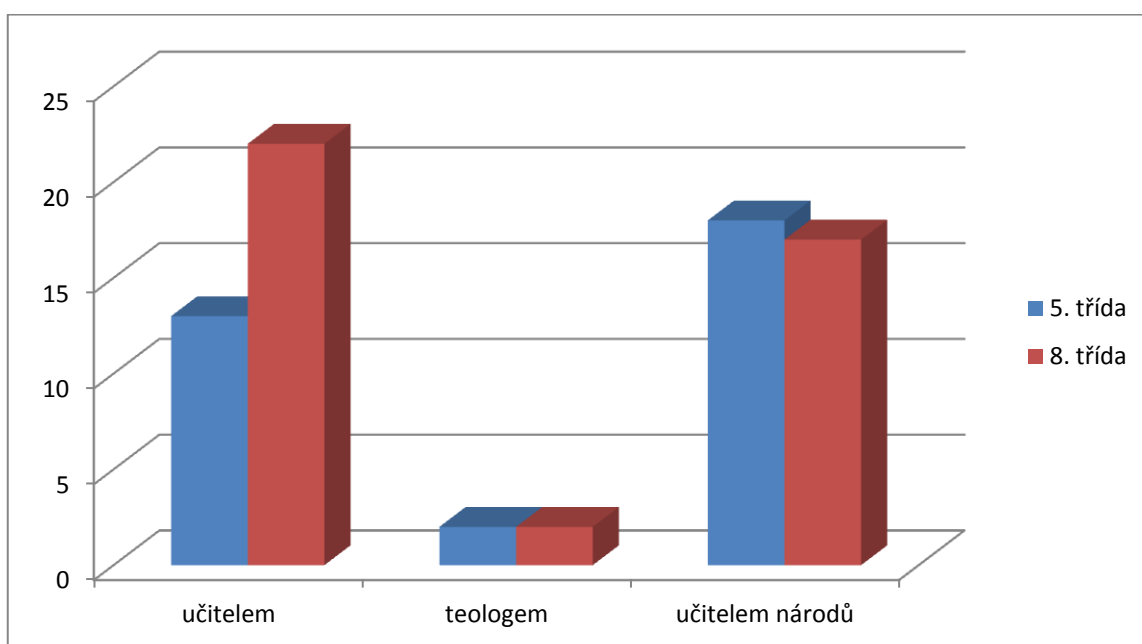
Překvapivým zjištěním byla odpověď na otázku znalosti známého díla Komenského, kdy převážná většina žáků odpověděla v obou třídách správně. 30 žáků z 8. tříd a 32 žáků z 5. tříd. I v tomto případě byla větší znalost v páté třídě.

Graf číslo 6. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kolik měl Jan Amos Komenský sourozenců?*

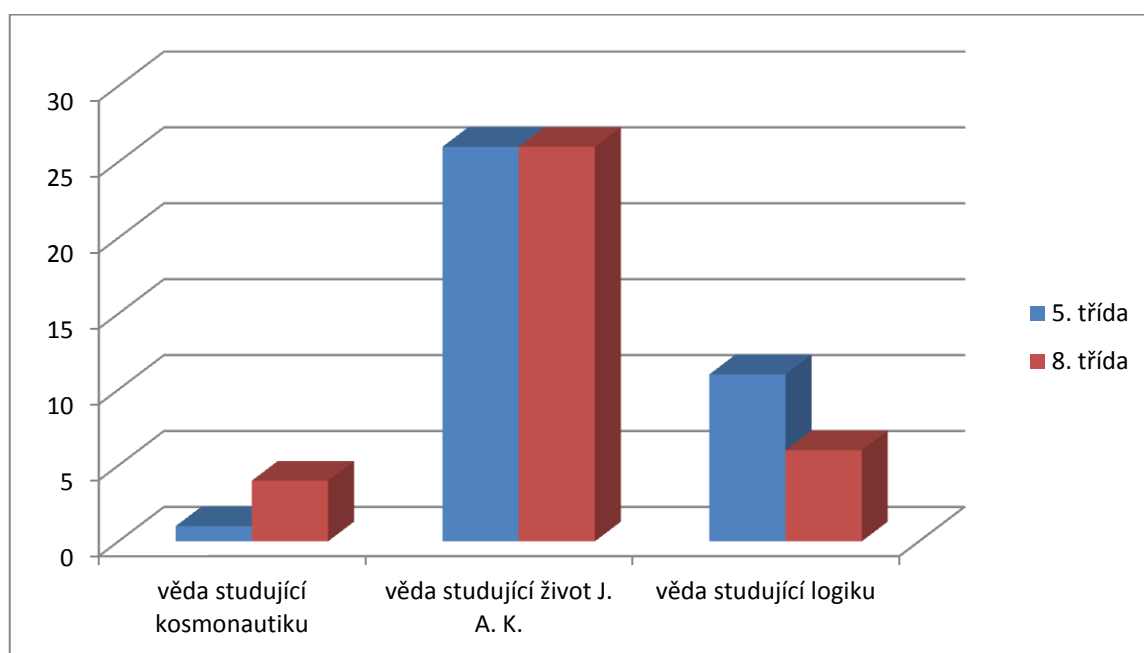
	5. třída	8. třída
3	26	17
4	2	17
1	5	7

Informace o tom, kolik měl Jan Amos Komenský sourozenců, byla žákům obou tříd cizí. Odpovědi na otázku se lišily, správně odpovědělo 17 žáků z osmé třídy. Z páté třídy správně odpověděli pouze dva žáci. Předpoklad správných odpovědí byl v obou třídách vyšší, což se nepotvrdilo.

Graf číslo 7. znázorňuje odpovědi na otázku: Čím byl Jan Amos Komenský nejvíce?

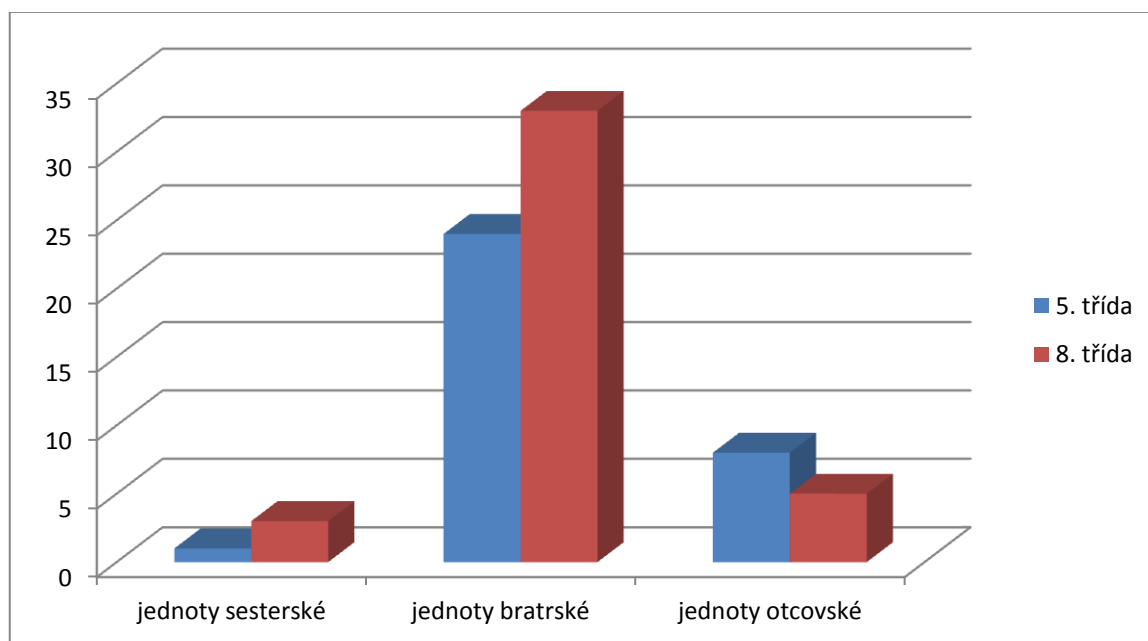
	5. třída	8. třída
učitelem	13	22
teologem	2	2
učitelem národů	18	17

Odpovědět na otázku, čím byl Jan Amos Komenský nejvíce, nebylo pro žáky složité. Zabýval se všemi odvětvími, které byly v odpovědích nabídnuty. Zde šlo spíše o to, s jakou z těchto profesí si jej žáci nejvíce spojují. Nejvíce žáci uváděli učitele a to v osmých třídách, v počtu 22 žáků. V pátých třídách byl nejčastěji uváděn učitel národů a to v počtu 18 žáků.

Graf číslo 8. znázorňuje odpovědi na otázku: *Co je komeniologie?*

	5. třída	8. třída
věda studující kosmonautiku	1	4
věda studující život J. A. K.	26	26
věda studující logiku	11	6

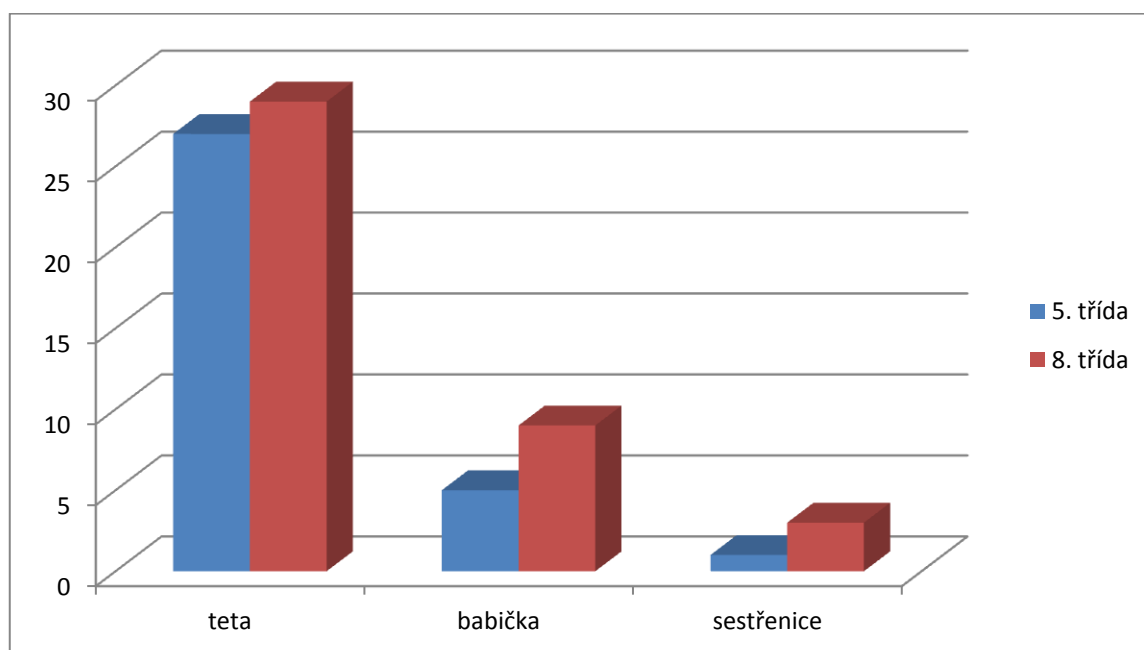
Shodný počet správných odpovědí nastal u otázky č. 8, kdy v obou třídách odpovědělo 26 žáků správně na otázku co je komeniologie? Jde o vědní disciplínu zabývající se studiem života a děl Jana Amose Komenského. Bylo překvapivým zjištěním, že i tak velký počet žáků z pátých tříd vědělo odpověď na tuto otázku.

Graf číslo 9. Znázorňuje odpovědi na otázku: *Jan Amos Komenský byl členem?*

	5. třída	8. třída
jednoty sesterské	1	3
jednoty bratrské	24	33
jednoty otcovské	8	5

Informace o tom, že byl Jan členem jednoty, žáci obou tříd měli, více než polovina věděla, že jde o jednotu bratrskou. Správně odpovědělo 33 žáků v 8. třídách a 24 žáků z třídy páté. Předpoklad vysokého počtu správných odpovědí se potvrdil.

Graf číslo 10. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kdo se ve Strážnici Jana Amose po smrti jeho rodičů ujal?*

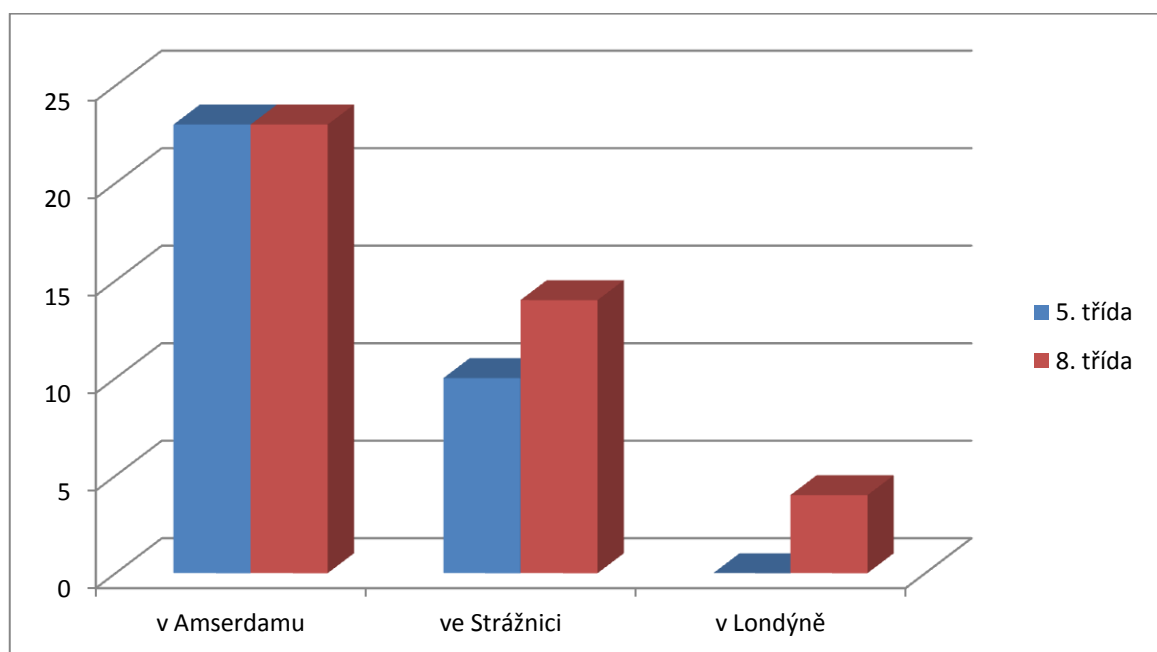

	5. třída	8. třída
teta	27	29
babička	5	9
sestřenice	1	3

Na otázku, kdo se Jana ve Strážnici ujal, odpovědělo 29 žáků z osmé třídy a 27 žáků z páté třídy správně, že šlo o tetu. Dá se předpokládat, že tuto informaci žáci vědí na základě

toho, že zde ve Strážnici na domě, v kterém bydlel, je umístěna pamětní deska, je zde také muzeum, které děti v rámci vzdělávání navštěvují.

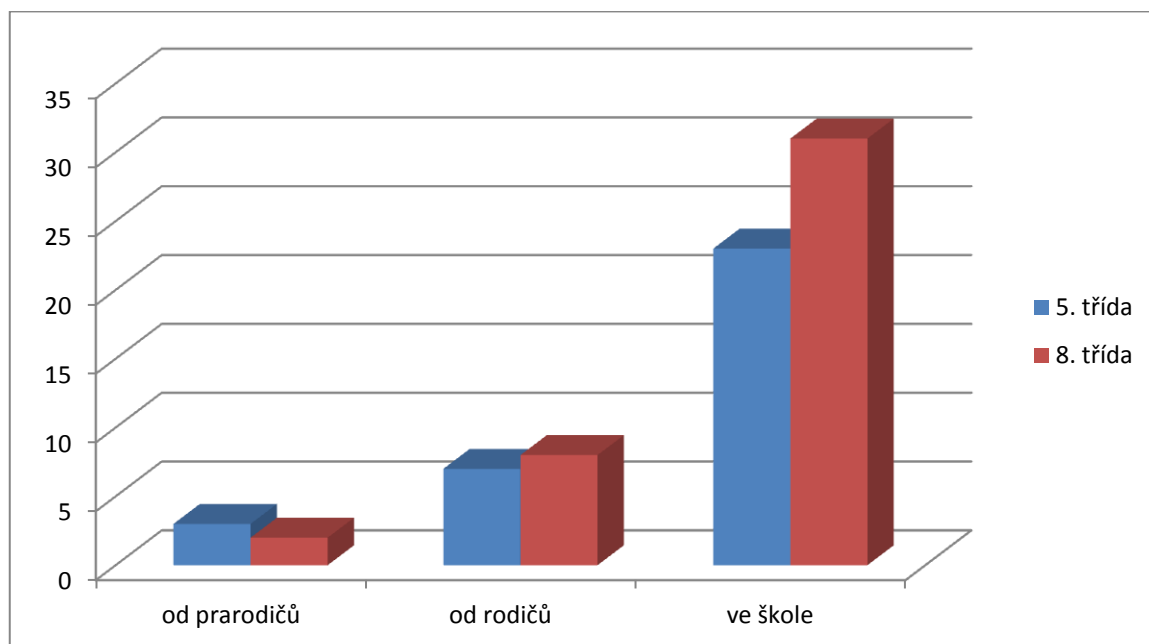
Graf číslo 11. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kde Jan Amos Komenský zemřel?*

	5. třída	8. třída
v Amsterdamu	23	23
ve Strážnici	10	14
v Londýně	0	4

Shodný počet odpovědí na otázku, kde Jan Amos zemřel, měli žáci v obou třídách v počtu 23 žáků, jejichž odpověď byla správná. Dle předpokladů se mi vyplnilo, že většina žáků odpoví na tuto otázku správně.

Graf číslo 12. znázorňuje odpovědi na otázku: *Kde ses o Janu Amosu Komenském dozvěděl (a)?*

	5. třída	8. třída
od prarodičů	3	2
od rodičů	7	8

ve škole	23	31
----------	----	----

Na otázku, kde se o Janu Amosu Komenském dozvěděli, odpovídali žáci v osmých třídách v počtu 31 a žáci v pátých třídách v počtu 23, že získali informace ve škole, jen minimální počet žáků uvedlo prarodiče nebo rodiče. Tato odpověď pomohla zjistit, zdali se žáci o Janu Komenském baví v rodinném prostředí, jestli rodiče poskytly informace o osobě, která dala základy vzdělávání.

Výzkumný problém číslo 1. – řeší, zda mají žáci základní školy ve Strážnici dostačující znalosti a informace o tom, kdo byl Jan Amos Komenský. Na základě analýzy odpovědí na otázky č. 1, 4, 7, 9, potvrzeno – **verifikováno**.

Výzkumný problém číslo 2. – řeší, zda vědí žáci, když ve Strážnici existuje muzeum a socha Jana Amose Komenského, že zde žil a u koho, potvrzeno – **verifikováno**.

Výzkumný problém číslo 3. – řeší, zda mají žáci osmých tříd větší znalosti o J. A. Komenském než žáci z pátých tříd, na základě zjištěných správných odpovědí nebylo potvrzeno, – **falzifikováno**.

4.7 Shrnutí

Na základě zjištěných informací se potvrdilo, že žáci základní školy Marie Kudeřikové ve Strážnici mají velmi kvalitní znalosti o životě a díle Jana Amose Komenského, což potvrdilo i řešení třech výzkumných problémů.

ZÁVĚR

Již název této bakalářské práce sám vypovídá, že jejím posláním bylo přiblížit život a putování Jana Amose Komenského po naší zemi a zejména po jihovýchodní Moravě, kterou tolik miloval a považoval za svou domovinu. Celá práce je zaměřena na tohoto výjimečného myslitele, učitele, filozofa, astronoma, historika, politika, teologa a muže touhy, jak se sám označoval.

V úvodní části práce jsou popsána historická období, ve kterých Jan Amos žil a prožil všechny vzácné i smutné epizody svého života. Tato doba byla pro Jana velmi složitá, přes všechny mocenské rozpory neustával v boji za náš zpusťosený a válkou zbídačeny národ. V této kapitole je část věnována životopisu a dílu, kde je stručně nastíněno jeho putování po Moravě a celém světě, jeho prožitě strasti v období třicetileté války i jeho odchod do exilu.

Následující kapitola je věnována samotným místům jihovýchodní Moravy, ve kterých Jan prožil části let ze svého života, kde zanechal své odkazy, psal svá díla, místa kde na jeho počest a památku vznikaly muzea a školy, které jsou popsány z historického hlediska. Více obsáhle je zde popsána historie města Strážnice, kde Jan strávil více než rok svého života, studoval zde na nepřilíš kvalitní bratrské škole a poznal zde přitele Mikuláše Drabíka.

V třetí kapitole jsou popisovány významné osobnosti v životě Jana Amose Komenského, které mu pomáhaly v rozvoji jeho osobnosti a přispěly k vzdělávání. Pomohly mu překonat těžké období v jeho životě a někteří se staly jeho mecenáši a přáteli. Ilustruji zde také jeho manželky a děti, které miloval a ctil. Jsou zde zmapována památná místa a muzea Jana Amose zde u nás na Moravě. Popisuji a cituji také přístupy dnešních koleniologů, na osobnost tohoto muže, díky kterému samostatná vědní disciplína vznikla a díky které máme možnost se dovídat neustále nové poznatky o tomto velikánovi, který se narodil v naší matce zemi.

„ Komenského dílo nás staví na práh moderního světa, který již není neměnným světem definitivně hotových věcí, ale obrovským vývojem bytí od primitivních hmotných útvarů

až k člověku, který otvírá kosmos a své vlastní bytí novým, nečekaným, nekonečným a velikým perspektivám“ (Floss, 1970, s. 29).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Augusta, P. a kol.** *Kdo byl kdo v našich dějinách do r. 1918*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-7113-111-3
- Čapek, E.** *Jana Amose Komenského výchovný odkaz*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974. ISBN- neuvedeno
- Čapková, D.** *Myslitelsko vychovatelský odkaz J. A. Komenského*. Praha: Academia, 1987. ISBN- neuvedeno
- Čapková, D. a kol.** *J. A. Komenský život a dílo v dokumentech a v českém výtvarném umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. ISBN- neuvedeno
- Čornej, P. a kol.** *Kdy, kde, proč a jak se stalo v českých dějinách*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN- neuvedeno
- Floss, P.** *Poselství J. A. Komenského současné Evropě*. Brno: Soliton, 2005. ISBN 80-239-6048-2
- Floss, P.** *Od divadla věci k dramatu člověka*. Ostrava: Profil, 1970. ISBN- neuvedeno
- Charvát, J.** *Světové dějiny*. Brno: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. ISBN- neuvedeno
- Jůzl, M.** *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4
- Jůva, V., Veselá, Z.** *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. ISBN- neuvedeno
- Klofáč, J., Tlustý, V.** *Soudobá sociologie*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965. ISBN- neuvedeno
- Komenský, J., A.** *Obecná porada o nápravě věcí lidských, svazek III*. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0228-0
- Komenský, J., A.** *Labyrint světa a ráj srdce*. Praha, 1958. ISBN- neuvedeno
- Komenský, J., A.** *Informatorium školy mateřské*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-145-1
- Kopecký, J. a kol.** *Jan Amos Komenský nástin života a díla*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957. ISBN- neuvedeno
- Kumpera, J.** *Poutník na rozhraní věků*. Ostrava: Amonium servis, 1992. ISBN 80-85498-03-0

- Kumpera, J.** *Západočeský kraj A – Z*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989. ISBN 80-7088-005-8
- Kožík, F.** *Anděl míru*. Praha: Albatros, 1984. ISBN- neuvedeno
- Kožík, F.** *Bolestný a hrdinský život J. A. Komenského*. Praha: 1958 ISBN- neuvedeno
- Lehár, J. a kol.** *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-308-8
- Mikulec, J.** *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha: Historický ústav ČR, 2013 ISBN 978-80-7286-206-1
- Molnár, A.** *Na rozhraní věků*. Praha: Kalich, 2007. ISBN 978-80-7017-076-2
- Molnár, A., Rejchrtová, N.** *J. A. Komenský o sobě*. Praha: Odeon, 1989. ISBN- neuvedeno
- Nopp, L.** *Obrázky z dějin města Strážnice a řemeslných cechů*. Strážnice, 1922. ISBN- neuvedeno
- Neff, V.** *Filosofický slovník*. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0383-3
- Pánek, J., a kol.** *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1544-8
- Pleskot, J.** *Fulnecké intermezzo Jana Amose Komenského*. Ostrava: Profil, 1970. ISBN- neuvedeno
- Polišenský, J., Pařízek, V.** *J. A. Komenský a jeho odkaz dnešku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958. ISBN- neuvedeno
- Pajer, J.** *V městě a na venkově*. Strážnice: Nakladatelství Etnos, 2012. ISBN 978-80-904622-7-4
- Radvan, E. Kučera, J.** *O vědě a metodě*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. ISBN- neuvedeno
- Skutil, J.** *Jižní Morava Vlastivědný sborník*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991. ISBN- neuvedeno

Internetové zdroje:

(<http://www.mjakub.cz/?idm=39>).

(<http://www.komna.cz/>).

(<http://www.nivnice.cz/>).

(<http://www.ub.cz/pages.aspx?rp=5&id=10&expandMenu=170>)

(www.gramosalis.cz)

(<http://www.mjakub.cz/?idm=2>).

(<http://www.olomoucky-kraj.com/object.php?object=63>).

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ABC Význam první zkratky.

B Význam druhé zkratky.

C Význam třetí zkratky.

SEZNAM GRAFŮ

Graf číslo 1. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kdo byl Jan Amos Komenský?</i>	36
Graf číslo 2. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kde se Jan Amos Komenský narodil?</i>	37
Graf číslo 3. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kdy se Jan Amos Komenský narodil?</i>	38
Graf číslo 4. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Janu Amosy Komenskému se přezdívalo?</i>	39
Graf číslo 5. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kterou z těchto knih napsal Jan Amos Komenský?</i>	40
Graf číslo 6. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kolik měl Jan Amos Komenský sourozenců?</i>	41
Graf číslo 7. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Čím byl Jan Amos Komenský nejvíce?</i>	42
Graf číslo 8. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Co je komeniologie?</i>	43
Graf číslo 9. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Jan Amos Komenský byl členem?</i>	44
Graf číslo 10. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kdo se ve Strážnici Jana Amose po smrti jeho rodičů ujal?</i>	45
Graf číslo 11. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kde Jan Amos Komenský zemřel?</i>	46
Graf číslo 12. znázorňuje odpovědi na otázku: <i>Kde ses o Janu Amosy Komenském dozvěděl (a)?</i>	47

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník

PŘÍLOHA P I:DOTAZNÍK

Milí žáci pátých a osmých tříd, jmenuji se Lucie Daněčková, jsem studentkou vysoké školy a chtěla bych vás požádat o vyplnění krátkého dotazníku s tématem: Co víš o J. A. Komenském, který se týká mé bakalářské práce. Dotazník je anonymní, není známkový a bude sloužit čistě pro účely mé práce.

Dotazník obsahuje 12 otázek s možnostmi

a)

b)

c)

Prosím o zakroužkování té odpovědi, která je dle vás správná

Prosím do rohu uvést, zda jste dívka či chlapec a z jaké třídy

1. Kdo byl Jan Amos Komenský?

a) politik

b)malíř

c) učitel

2. Kde se Jan Amos Komenský narodil?

a) v Komni

b) v Uherském Brodě

c) v Nivnici

3. Kdy se Jan Amos Komenský narodil?

a) 28. 3. 1592

b) 28. 3. 1595

c) 28. 3. 1598

4. Janu Amosy Komenskému se přezdívalo?

- a) učitel světa
- b) učitel národa
- c) učitel lidu

5. Kterou z těchto knih napsal Jan Amos Komenský?

- a) Labyrint světa a ráj srdce
- b) Máj
- c) Babička

6. Kolik měl Jan Amos Komenský sourozenců?

- a) 3
- b) 4
- c) 1

7. Čím byl Jan Amos Komenský nejvíce?

- a) učitelem
- b) teologem
- c) učitelem národů

8. Co je komeniologie?

- a) věda studující kosmonautiku
- b) věda studující život J. A. Komenského
- c) věda studující logiku

9. Jan Amos Komenský byl členem?

- a) jednoty sesterské
- b) jednoty bratrské
- c) jednoty otcovské

10. Kdo se ve Strážnici Jana Amose po smrti jeho rodičů ujal?

- a) teta
- b) babička
- c) sestřenice

11. Kde Jan Amos Komenský zemřel?

- a) v Amsterdamu
- b) ve Strážnici
- c) v Londýně

12. Kde ses o Janu Amosy Komenském dozvěděl (a)?

- a) od prarodičů
- b) od rodičů
- c) ve škole

Děkuji za váš čas strávený vyplňováním dotazníku